

TÉLI MŰKIÁLLÍTÁSOK.

A külföld művészeti hóbortjai elől el lévén zárva, festőink forradalmi elveket valló része is egyre nagyobb igyekezettel fekszik neki a komoly művészi munkának. Akik a háború első éveiben még mesterkéltén kieszelt torz alakokkal s keresett módon rikító színfoltokkal rémítették a tárlatok közönségének naivabb részét, szinte máról-holnapra rendre visszatérnek régi, tört csapáson haladó irányukhoz. Jóakaró kritikusok lélektani okokkal magyarázzák a hirtelen Pálfordulást. Holott ez pusztán abban gyökerezik, hogy a tárlatokon megforduló és képeket vásárló közönség soraiban a háborúval járó gazdasági eltolódásoknak megfelelően szintén nagy változás támadt. Soha sem kelt el annyi festmény és szobor műkiállításainkon, mint a legutóbbi háborús évben. Úgy látszik a művészetért szóval és írásban folytatott évtizedes propaganda eredménye, hogy a hirtelen meggazdagodott elemek is szívesen fektetik be műtárgyakba pénzüket. A hirtelen meggazdagodással azonban nem igen tart lépést a jó ízlés fejlődése.

A hírlapi kritika művészeti hóbortokat ajánlgató írásai-
val hitelét veszttette. Az új képvásárlók zöme festmények, szobrok megítélésénél szinte kizárólag arra támaszkodik, hogy mily sikerrel kél ezeken mesterük a természettel versenyre. A kézzel fogható valóság ábrázolóinak van a legtöbb kilátásuk sikerre. Sok művészi szempontból is figyelemre méltó eredménnyel találkozzunk tárlatainkon ebben a tekintetben. Általában azonban az a veszély fenyeget, hogy képirásunk új pártolói alantas ízlésének megfelelően, visszasülyed a múlt századbéli anekdota festés színvonalára s e téren is azok fognak leginkább boldogulni, akik fogyatékos művészi készségükkel és megalkudó ízlésükkel ugyanannak a frivol és érzéki iránynak a szolgálatába szegődnek, amelynek jegyében ma a kontár írók is nagy piaci sikereket aratnak. A legutóbbi műkiállításokon művészeti szempontból tel-

jesen értéktelen mázolások is jelentős összeg árán keltek el, mihelyt rikító színekkel ruhátlan alakokat ábrázoltak. Az igazán művészi temperamentummal és becsületes eszközökkel megfestett képek viszont, még ha tárgyuk hasonló volt is, nagyrészt eladatlanok maradtak. Művészeinken múlik, hogy az izlésnek oly mértékű elfajulását, mint aminő ma nálunk az irodalom terén dűl, a művészetben megakadályozzák.

Sajnos, a sértett önértett, egyesek és kisebb-nagyobb érdekcsoportok különválása, művészetünk fejlődésének nem csekély kárára, egyre újabb és újabb szakadást támaszt festőink és szobrászaink táborában. Elég, ha valaki társai megfogyatkozott bizalmánál fogva letűnik a vezető helyről, amelyre többé-kevésbé méltó volt. Barátai vagy érdektársai szűkebb körének segítségével könnyű új csoportot alakítania. Ebben a mezei hadak szerepe kiforratlan tehetségeknek és műkedvelőknek jut. Ezek gyöngye munkái ép azoknak a jóhiszemű művészeknek az érvényesülését teszik lehetetlenné, akik abban a reményben, hogy a különválás révén jobban fognak boldogulni, csatlakoztak ehhez. A pártoskodás és a széthúzás a Képzőművészeti Társulat kiállításai ellen fordul a legtöbb ártó szándékkal. Ezek régi jó hírét azonban a közönség körében mindmáig sem sikerült megingatnia. S akik ma kiváltak innen, azok holnap ismét vissza kerülnek. Tagadhatatlan azonban, hogy minden nemű szakadás a műcsarnokbeli tárlatoknak is kárára válik. S a Képzőművészeti Társulat legutóbbi téli kiállításának művészi színvonala a tavaszinak ugyancsak alatta áll. Ennek egyszerű oka az, hogy festőink és szobrászaink egyik nemcsak számra nézve tekintélyes csoportja a téli tárlattal egy időben a Nemzeti Szalonban rendezett kiállítást. A hézagokat, amelyek így a Képzőművészeti Társulatnak, most is a Szépművészeti Múzeumban bemutatott téli kiállításán támadtak, itt szintén másodrendű munkákkal kellett kitölteni, amelyek szinte nagyobb számmal keltek el, mint a komoly művészettel megfestett, tartalmas és maradandó értékű képek. Így növeszt szarvakat festőink oktalan visszavonása a dilettantizmusnak, amelynek elhatalmasodása szellemi és művészeti téren egyaránt az igazi talentumok érvényesülésének gyakran igen súlyos akadálya.

A Képzőművészeti Társulat téli kiállításán az itt bemutatott 434 festett és faragott képnek egy harmadrésze bizvást elmaradhatott volna. S ha ezeket az új művészcsoportnak a Nemzeti

Szalomban kiállított új és jó képeivel pótolják, a kiállítás művészi színvonala kifogástalan, sőt oly előkelő lett volna, aminőhöz foghatóval tárlataink a háború előtt sem dicsekedtek. Amit az előző háborús műkiállítások kapcsán megállapítottunk, itthon maradt s a harc vonal mögött dolgozó festőink művészetete egyre mélyül, felfogásuk mindinkább önálló, előadásuk egyre tartalmasabb. Még akkor is, ha nagyobb szabású megbízások híján, művészetük ugyancsak szűk körben mozog. Pentelei Molnár János, akinek valósággal versenyző csöndéletképei példájára egész iskola támadt, ilyfajta alkotásain már szinte túltesz az illuziós képeken. Páratlanul finom izléssel elrendezett motívumainak festői csoportosítása, művészi fény és színhatása szinte szemfényvesztően egyes technikával megfestett képeit még is távol tartja az üres virtuozitástól. Iványi Grünwald Béla gyümölcs csöndéletén alig mutatott valamit azokból a szertelenségekből, amelyek Kecskeméten festett képeit évek hosszú sora óta jellemezték. Kecskeméti országútja rajzában szintén nagy a higgadság, sárgásbarna színei azonban inkább németalföldi tájra, helyesebben megbarnult-régi hollandus képekre, mint a nagy magyar síkság hangulataira emlékeztetnek. Bujáki csöndélet Glatz Oszkár műcsarnokbeli nagy festményének címe, amelyen ilyfajta képein egyre pompásabban kibontakozó művészi készségével öreg asszonyt örökített meg ölében gyermekkel, arcképfestőre valló élénk jellemzéssel, de különösen az alakok háttéréül szolgáló falusi szoba tarka szinompájában kitűnő festői érzékkel.

A csoportosításban s a színek halk lefokozásában nyilvánuló finom festői felfogás jellemzi Glatzné Wildner Mária virágképeit is. Figyelemre méltó csöndélet képekkel a téli tárlaton még Romek Árpád, Bachmann Károly, Englerth Emil, Rubovics Márk, Bükkerti Mariska; friss hatású virágfestményekkel, Glatter Gyula, Klammer Mariska, Opperl Magda és báró Splényi Ernesztin szerepel. A szobák, termek, templomok belsejét ábrázoló festményekben a legutóbbi téli tárlaton az eddiginél is nagyobb volt a változatosság s nem egy remekművel találkoztunk ezek sorában. Knopp Imre, aki eddig eleven felfogású alakos képeivel vált ki, szinte monumentális lendülettel megfestett ódon szobát ábrázoló művével méltán szolgált rá az aranyéremre, amellyel ezt a művét kitüntették.

Zádor István az eperjesi szent Miklós-templom szentélyét festette meg színeiben széthulló barokk pompájával, amelynek

hatásos ellentéte a kitünő távlattal megfestett gótikus építészeti keret. Egy másik képén igen jellegzetes régi szobasarkot örökített meg. Terstyánszky vezérezrederől festett arcképén a képírás e fájában is kiváló mesternek mutatkozik be. Ebből s más csöndélet és interieur festőink régebbi működéséből szintén nyilvánvaló, hogy a képírásnak e valamikor lebecsült fájának divatja, nem abban gyökerezik, mintha mestereink bonyolultabb művészeti feladatokra nem termettek volna rá. A közönség érdeklődésén kívül, amelynek itéletében kevésbé biztos része ilyfajta képeken tudja a legkönnyebben ellenőrizni ezek valószínű hatását, különösen fiatalabb festőinket azért vonzzák az ily fajta tárgyak, mert megfestésük a technikának is kitünő iskolájául szolgál. Ép azért csak dicsérettel emelhetjük ki, hogy egész sor most először szereplő fiatal festő szintén régi templomok, kápolnák és többé-kevésbé ódon szobák megörökítésével próbál szerencsét s amit csak megnyugvással emelhetünk ki, e téren kiválóbb mestereink nyomán. Távolról se higyjük, hogy az igazán eredeti egyéniség is egyszerre talpig sajátos habitusában, mint Pallas Zeus fejéből, pattan elénk. Akiket kritikánk őseredeti talentumoknak tartott, azok többnyire külön külföldi festők utánczóik voltak vagy olyan egyébként jóra való tehetségek, akik úszva az árral, maguk csorbították ki művészi eszközeiket, hogy a valamikor szinte kizárólagos állami műpártolás idején a kritika észre vegye őket. Bár jóhiszeműségében távolról sem kételkedünk, a felelőtlen kritika hatása alatt tompította le színeit Koszta József, aki mintegy tizenöt-húsz év előtt tűnt föl először tárlatainkon fekete árnyékban fulladozó alakjaival. A hirlapi kritika ilyfajta képeit, alighanem egy új irány sejtelmével, sok rokonszenvvel fogadta; jelentősebb siker azonban szinte mindmáig nem lett osztályrésze. Csak most, hogy az Ernst-múzeum külön teremben mutatta be munkáit s a magánvállalkozással megférő hathatós eszközökkel kellő hangulatot keltett ezek mellett, kapkodták széjjel a művásárlók képeit. Koszta régebbi festményein az alakok arcára rendszerint vak fekete folt borul, amelyen keresztül jóformán csak sejtjük a formákat s amelyben a kifejezés teljesen elmosódik.

Az alakok fáradt, ólmos tartása már valamivel beszédesebb s a fekete árnyékhoz hangolt tónusok sajátos hatású, komor színharmóniába olvadnak. Ebben azonban a művészi hatásnak nem egy jelentős tényezője megy veszendőbe, úgy hogy festőnk

legtöbb régi képe csak dekoratív szempontból mond valamit s ezt a dekoratív hatást is megzavarják az élettelen fekete foltok, amelyekkel komor színhangulatait darabokra szaggatja.

Újabban festett szolnoki képein az árnyék derengéssé enyhül s ebben egyre szembetünőbbben érvényesül festőnk rajzban is jelentős, kifejező és jellemző ereje. A téli tárlaton kiállított kukoricatörés című festményén ez még csak az alakok mozdulataiban szembetünő. Különkiállításán azonban nem egy alakjának arca is tele volt közvetlen hatású lelkeséggel. S Koszta József most már bizvást elvetheti a fekete álarcot, amelyet alakjaira erőszakolt. A magyar népelet ábrázolásának csak akkor lesz igazán számottevő és a muló művészeti divatok mivelőinél maradandóbb hatású mestere. Kosztával egy időben szerepelt Zombory Lajos állatképei újabb sorozatával az Ernst-múzeumban. A szintén Szolnokon dolgozó mesternek elsősorban rajzai keltettek nagy feltűnést, biztos kézzel s szinte játszi módon odavetett vonalaikkal. Az ezektől körülzárt sikokat ismét csak pár vonásból álló árnyékolás élénkíti. Formáinak valóságos hatása mégis pompás s szinte kézzel foghatóvá teszi állatainak belső szerkezetét, ezek csont- és izom rendszerét, amelynek pusztán külső, de éles megfigyelésen alapuló kitünő ismerete teszi oly elevenné és tartalmassá a Zombory festményein megörökített állatok mozdulatait. Az állatokat egyébként, mint vérbeli impressionista, jóformán csak képei hangulatát kiemelő színpontokként kezeli minden izükben magyaros levegőjű tájfestményein.

Se szeri, se száma a külön kiállításoknak, amelyek a műcsarnok téli kiállításának megnyitását megelőzték és követték. Művészeti életünk fejlődésének szempontjából azonban új mozzanatok nem igen merültek fel ezeken. Ép azért visszatérhetünk a téli tárlat érdekesebb festményeinek és szobrainak ismertetéséhez. Tárlatainkon ritka vendégek Horthy Béla és Réti István, akiknek régebben nem egy jelentős sikerük volt.

Horthy lakodalmas népet ábrázoló nagy vászna lombokon keresztül szűrődő napfényével megvilágításában igen hatásos, alakjai azonban kissé fáradtak s arra vallanak, hogy a talentumos mester nem él állandó közösségben művészetével. Réti István sárgás tónusú férfiképmása inkább technikájánál fogva volt érdekes; alakjának élénk tekintetével szemben, arcán szinte elmosódott minden jellemző vonás. Báró Mednyánszky László meg-

döbrentő erővel megfestett tanulmányfején kívül ezúttal is hadaink nyomában ellesett hangulatos galíciai tájképekkel szerepelt. Katona Nándor festményei sorában a Nyári napsütés vált ki tónusai finomságaival.

Igazi csataképekkel a háború kitörése óta szinte csak most találkoztunk először a műcsarnokban. Schramm Viktor a Szurmay-csoport védelmi harcát az uzsoki szorosban örökítette meg, túlságosan nyugodt, tárgyilagos felfogással, mely művét inkább hadtörténelmi dokumentummá, mint művészi alkotássá avatja. Ugyanaz áll Juszkó Béla csataképéről, amelynek címe ez: A 30. honvéd gyalogezred föltartóztatja az orosz túlerőt Kirlibábanál.

Művészünk, úgy látszik, szemtanuja volt a háború e mozzanatának. Képének címe azonban többet mond, mint amit vásznan, megörökített. Epizódyszerű jelenetén sincs semmi összefüggés a compositio széjjel szórt motivumai között. Inkább panorámakép részletének hatásával van ránk munkája, amelyen a pompásan megfestett tájképé az uralkodó szerep. Régi művészi csataképek drámai feszültségéből, az alakokat egy azon hévvel átható tűzből alig van valami munkáján. A mai háború tagadhatatlanul nagyban különbözik a régiektől. Csatainak leírásaiból, szemtanúk elbeszéléséből azonban nyilvánvaló, hogy nem kevésbé bővelkednek művészi megörökítésre alkalmas mozzanatokban, mint a régiék. A modern művészetből azonban a természet jelenségeit részletekre bontó törekvései közben, kiveszett az az összefoglaló erő, amellyel a régi mesterek még oly népes kompozícióik drámai tartalmát is egy pillanat alatt áttekinthető mozzulat complexumban sűrítették össze. Juszkó már azelőtt is mestere volt a száguldó lovasalakok valóságos ábrázolásának. Nagyobb tömegekkel azonban még nem tud mihez fogni. Ezt nem szemrehányásként említjük föl. A modern művészet újat kereső, kutató törekvései közben sokat pazarolt el a régi művészet tőkéjéből s ennek csapásaiba visszatérve, a fejlődésnek hosszú útjára van szüksége, míg anyagán korlátlanul uralkodva, ismét képes lesz mindama feladatok megoldására, amelyek a festészet körébe vágnak s amelyeket innen jórészt csak az élelmes átlagtalentumokkal egyivású felelőtlen kritika akart száműzni. És bizonyára sok esztendő fog elmúlni, amíg a mostani háború dicsőbb eseményeinek megörökítésére nagyobb számmal lesznek rátermett festőink. Addig bizvást megelégedhetünk azzal ha a seregeink nyomában járó művészek a háborús élet egy-egy

hétköznapi jelenetének közvetlen ábrázolásával aratnak sikert, mint például Dobai Székely Andor, akinek vacsorához felvonuló katonákat ábrázoló műve felfogásában és előadásmódjában ismét sikerült háborús életkép.

A harcvonal mögötti élet egy mindennapi jelenetének lélekkel áthatott ábrázolásával aratott sikert Siligai Ferenc «Megjött az apa» című, beállításában is igen ügyes festményén. Hogy művészeink egy részének kiválása miatt mily ügyefogyott léhaságok kerülnek a téli tárlatra, annak a Kedélyes levél a harctérről című mázolás volt kiáltó bizonyossága, amelynek festőjét kár volna megnevezni s csupán azt említjük föl a viszonyok jellemzésére, hogy ez a kép is elkelt. Viszont sok igazán méltánylásra méltó talentum nem tud nálunk érdeme szerint érvényesülni.

Kukán Géza bányakatasztrófát ábrázoló népes csoportja kompozíciójában nincs minden reminiscencia nélkül. Életből ellesett, találóan jellemzett alakjai azonban egymással való benső összefüggésük s a kép drámai hatása nem mindennapi talentumra vall, akinek csak a közönséggel való szorosabb kapcsolatra lenne szüksége, hogy pályáján tehetségének megfelelő lendületre keljen. Ugyanez áll sok fiatal és nem egy régi érdemes művésznünkről, aki néha évek hosszú során át nem vesz részt műtárlatainkon, de ha ismét megjelenik, ugyancsak emeli ezek tartalmas voltát, mint például Révész Imre, aki még a nyolcvanas években aratta első sikereit s most a Múcsarnokban, a Nemzeti Szalonban egyaránt lebilincsel modern felfogású, színészségben friss és eleven életképeivel és törül metszett magyar alakjaival. Tárlataink állandó vendége és sikereinek megfelelően lankadatlan munkakedvvel dolgozik Nádler Róbert, akitől ezúttal egy felkai templomrészletet s a rajta szerencsésen visszatükrözött reggeli hangulatnál fogva hatásos nyári vendéglőt ábrázoló festményt láttunk. Elismert nevűkhöz és híriükhöz méltó munkákkal szerepeltek a téli tárlaton Körösfői Kriesch Aladár, akinek ezúttal előadásában végtelenül egyszerű, de felfogásában szinte monumentális női arcképe keltett leginkább feltűnést, Ujváry Ignác, aki most is friss és üde hatású tájképeket állított ki, Szlányi Lajos, akinek a nagyszalóki csúcson kívül körmöcbányai piaca hetivásár idején bilincsel le leginkább a pompás levegőjébe olvadó alakok csoportjának eleveenségével. Benczur Gyula eleven felfogású legújabb önarcképével a múcsarnok téli tárlatá-

nak színvonalát emelte. Viszont Szinnyi Merse Pál az Ernst-múzeumból jórészt már ismert balatoni tájképeit a Nemzeti Szalonban állította ki, ahova különben nem egy festőnk küldött be igénytelenebb munkákat, aki tavalyi termésének javát most is a Képzőművészeti Társulat téli tárlatán mutatta be.

Ez utóbbinak kiválóbb művészi értékű festményeiből még Kléh István finom kertrészleteit, Tolnay Ákos leányfejeit, Túry Gyula friss hatású tájrészleteit, Jávor Pál alvó nőt ábrázoló mesteri festményét, Merész Gyulának «A kandalló előtt» című előadásában kissé édeskés képét emeljük ki, továbbá Edvi Illés Aladár felülmulhatatlan állatképeit, Udvary Gézának a lipótvárosi kaszinó díjával kitüntetett s három velencei lányt ábrázoló erősen dekoratív hatású kosztümképét, Nagy Vilmos szabadban ábrázolt rokokó alakjait, Kunwald Cézár, Ferenczy Valér, Podvinecz Erzsébet, Boruth Andor, Endrey Sándor és Tatz László szinte kivétel nélkül tartalmas, kifejező és lendületesen megfestett arcképeit. Az arcképek közé sorozhatjuk Bosznay István Vasárnap című pompásan megfestett művét, amelyen pihenő asszonyt örökített meg élénk jellemző erővel, fenyvessel a háttérben s Komáromi Kacz Endre karosszékben ülő, elgondolkodó, kedves leány alakját, továbbá Frank Frigyes szakácsnét ábrázoló mellképét és Rudnay Béla élesen jellemzett vízhold emberét, végül szinte minden festményén visszatérő leányalakjainál fogva Náray Aurél kék alaptónusú hangulatait.

Az idáig felsorolt festők kitartóan haladnak művészetük öntudatosan megszabott útján. Czencz János, aki leheletszerű lágyággal megfestett leányalakjaival tette elismertté nevét, finomkodó tónuskeresésében ezúttal kissé elvetette a súlykot. Basch Andor Szendergője s Kék madár című leányalakos képe; báró Hatvany Ferenc női képmása formáiban ezúttal képeik régi festői hatásával szemben kissé kemény. A formai elem szinte kizárólagos hangsúlyozása jellemezte báró Hatvany merész aktjait az Ernst-múzeumban rendezett különkiállításán, amelyet hirlapi kritikánk ugyancsak ritka egyetértéssel bizony nagyon is érdemén felül magasztalt. Rottmann Mozart bravurosan megfestett életképei előadásmódjukban még mindig kelleténél jobban részletezők. Figyelmet keltett Szüle Péter kissé nyers, de bravurosan megfestett fél alakjával. A tárlat egyik legharmonikusabb hatású képe brassói Miess Frigyes A reggel című festménye volt, amely mély, hegyes erdős tájképet tárt elénk a hajnal

pirosló világában, az előtér zöldjében két tiszta felfogással megfestett ruhátlan alakkal, mely mintha a reggeli nap ragyogását köszöntené. A pázsiton heverő leány Szinyei Pacsirta-képére emlékeztet. A francia Sinibaldinak van Szépművészeti Múzeumunkban egy hasonló felfogású szimbolista éllel megfestett képe: A hajnal hasadása, amelyen néhány fiatal leány néz a völgybe s figyeli a reggeli ködből kibontakozó, harcba vonuló katonaságot. A francia festők húsz és egy néhány év előtt a revanche gondolata hevítette, amelynek szolgálatába Párisban annak idején egész csapat szimbolista képiró szegődött. Miess napfényben ragyogó festményéről békés derű árad felénk s nyilván ez ragadta meg leginkább bírálói figyelmét, akik az állami aranyéremre méltónak találták művét, amely erre különben művészi kiválóságánál fogva is méltóképen rászolgált.

***

Festőink komoly és céltudatos törekvéseihez hasonlóan nemes és eredményes törekvés jellemzi szobrászainkat, akik újabban egyre nagyobb számmal és sikerrel szerepelnek kiállításainkon. A szobrászati rész gazdag és változatos anyaga tekintetében szintén a Képzőművészeti Társulat téli tárlata vezetett. A kivált csoportnak a Nemzeti Szalonban rendezett kiállításán alig néhány szobrot és domborművet láttunk. Ezek sorában is csak Zala György nagy erővel megmintázott harci jelenete vált ki, amely a milleniumi emlékmű számára készült domborműnek s Fényes Beck Fülöp finom leányfeje. Róna József szent Antal kísértése című nagyméretű munkája ruhátlan nőt ábrázoló élettelen hústömegével, mint érzéki hatásokat hajhászó kíséret is elhibázott és kevésbé izléses vállalkozás volt.

A képzőművészeti Társulat téli kiállításának szoborcarnokában méltó feltűnést keltett Orbán Antalnak, Zala György tanítványának, természetfölötti nagyságú s felfogásában is nagyszabású szoborcsoportozata: a Bajtársak, amelyet katonák sír-emlékének szánt és amelyen szélesen, mérészen megmintázott s a bronz technikának megfelelően stilizált formákkal halálosan megsebesült vitézt örökített meg derékban megtört, roskadozó testtel, amelyet mellette termő társa fog föl s támogat karjaival. A zárt kompozíciónak minden felől harmonikusan érvényesülő vonalai lendületesek, az alakok formái és mozdulatai tartalmasak, arckifejezésük bensőséges. Ezek a sajtóságok s az alakok nagyszerű felfogása a fiatal mester alkotását a legszebb és legmonumentálisabb

háborús emlékművé avatják, amelyet eddig látni alkalmunk volt. Lelkes bensőség hatja át mozdulataiban és arckifejezésében Damkó József szent Pétert ábrázoló nagyszabású márvány alakját, amelyen mint a vallásos szobrászat elsőrangú művelője mutatkozik be.

Ezen, a márványban is mesterünk vésője alól kikerült s az Ipolyi-díjjal kitüntetett munkán kívül, Damkó még néhány kitűnően jellemzett apró zsáneralakokkal is szerepelt a tárlaton, amelynek szobrászati része javarészt ilyen kisebb munkákból állott. Damkó nagy szobrához hasonlóan mesteri alkotás Istók János szent István királyunkat ábrázoló fehér márványszobra. A nagy király arckifejezése kissé hideg, aminek oka nyilván abban rejlik, hogy mint uralkodót örököltette meg mesterünk. Ez a két márványszobor azonban maga is élénk bizonyossága annak, hogy a vallásos szobrászat terén is volnának rátermett keresztény mestereink. Szinte érthetetlen, hogy egyházi körök részéről mégis inkább nem keresztény szobrászok jutnak megbízáshoz, amikor amúgy is nagy ritkán, templomainkban, mint nem régiben egyik apáca-templomunkban, Krisztus Urunk dicsőségének szobrokban és domborművekben való megörökítésére nyílik alkalom.

Andrejka József Pro patria című szoborcsoportozata a háborúban elesett hős gyászoló családját ábrázolja sok érzéssel. Kiss György háborús allegoriáinak festői domborművei kevésbé szerencsés munkák. Annál kitűnőbb példákkal találkoztunk a tárlat mellszobrai, életből ellesett alakjai és kis plasztikai munkái sorában. Kopits János mellszobra a kifejezés elevenségével vált ki. Sambugnac Sándor Tengerésze, Zsákodi Csizsér János és ifj. Vastagh György mellszobrai jellemzésük erejével bilincseltek le. Formáik finomságával s beszédes, eleven kifejezésükkel tunk föl Cser Károly és Martinelli Jenő alakjai. Az érmek sorában Szege Sándor kettős képmása relif stíljének tisztaságával tűnt föl, Fémes Beck Vilmos és Esső Erzsébet plakettjei kitűnő technikájukkal. Az apró alakok sorában arcban is kifejező tartalmas tanulmányokat még Siklódy Lőrinc állított ki. Az apró bronzok sorában Farkas Béla amazonja tűnt föl formái és mozdulatai elevenségével. Zala György, mint láttuk, a kivált művészcsoporttal a Nemzeti Szalonban szerepelt. A szobrászatunk szigorúbb, festői hatásokat kerülő irányának élén haladó mesterünk, Strobl Alajos József főherceg legújabb előkelő hatású márvány mellszobrát a Képzőművészeti Társulat téli kiállításán mutatta be.

A nagy számmal rendezett képműkiállítások sorában, legalább a hírlapokban, alig keltett figyelmet az Országos Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállítása, amelynek mindazonáltal szintén fényes erkölcsi és anyagi sikere volt. Több mint negyed százada fírad ez az életrevaló és eleven társulatunk, hogy mesterembereink sorában a művészi ízlés terjesztésére hivatott munkásokat neveljen. Negyedszázados működése folyamán a hasonló külföldi áramlatok elől sem zárkozhatott el s ezek hatása alatt főfigyelme, hol a régi stílusok felkarolására, majd a tervező mesterek nevelésére, ismét a modern iparművészeti irányoknak hazai viszonyainkhoz mért átültetésére irányult. A Társulat kiállításai a háború előtti években ugyancsak sok tanulságos látivalóval szolgáltak. A háború kitörése azonban, amely tömegesen vonta el a műhelyektől a Társulat érdeklődésétől istápolott mestereket, úgy látszott, hogy iparművészetünk élete is esztendőkre megbénul. Butort, lakásberendezést a háború óta nem láttunk a Társulat tárlatain. Most sem.

A legutóbbi karácsonyi tárlat azonban már egész sor igen örvendetes tanulsággal lepte meg művészetünk és iparművészetünk barátait. A tervezők és a mesteremberek között a háború alatt szinte minden kapcsolat megszakadt. Ehelyett azonban új erők léptek sorompóba, akik tervezők és mesterek egy személyben. S ez az igazi iparművészet. Ha már a nálunk járt német katonatisztek milliók árán vásárolták népies iparművészetünk termékeit, bizvást remélhetjük, hogy ha Iparművészeti Társulatunk tőle telhetőleg felkarolja a legutóbbi években feltűnt mestereket, akik nem szorulnak idegen tervekre, iparművészetünk nemzetgazdasági jelentősége még nagyobb lesz. Az a körülmény, hogy az agyagművesség, a hímzés, a csipke és más technikák terén mestereink szinte mind régi magyar hagyományokból indulnak ki, örvendetes jele annak, hogy iparművészetünk végre megtalálta a helyes utat, amelyen fejlődését a külföldi divatok nem zavarhatják meg többé s amelyen ép azért, mert ezekkel szemben eredeti maradt, a külföldön is jóval nagyobb méltánylást remélhet, mint aminőben eddig része volt. Ebben a tekintetben a karácsonyi kiállításon, különösen Dalmát Piroska fővárosi tanítónő vált ki fényesmultú fazekasságunk hagyományából merítő, mégis merőben újszerű keramikai munkáival, amelyeket maga alakít, díszít és éget s amelyeket a vásárló közönség szinte elkapkodott.